ΗΘΗ Κ' ΕΘΙΜΑ ΑΓΡΙΩΝ ΛΑΩΝ

ΠΑΡΑΔΟΞΟΙ ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΙ

Τὰ βασανιστήρια τῶν νεκρῶν τοῦ Μπαγάτ—Φορέτ. Τὸ ξυλοκόπημα τοῦ μακαρίτη. Τὸ νόμισμα τοῦ Χάροντος. Ἐπικίνδυνα γλέντια καὶ πανηγύρια. Περίεργες ἐκδηλώσεις πένθους. Ἡ δοκιμασία τοῦ δηλητηρίου. Ἡ ἀσέβεια τῶν Κάφρων πρὸς τοὺς νεκρούς των. Οἱ ἄρρωστοι Γιλιάκ ποὺ καίγονται ζωντανοί. Τί τραβοῦν ἡ Ἰνδὲς χῆρες. Τὰ μνημόσυνα τῶν νεκρῶν, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ὁ τρόπος τοῦ ἐνταφιασμοῦ καὶ ἡ διατυπώσεις ποὺ τὸν συνοδεύουν δὲν εἶνε ἡ ἴδιες στοὺς διαφόρους λαοὺς τῆς γῆς καὶ μάλιστα σ' αὐτοὺς ποὺ διατελοῦν ἀκόμη σὲ ἡμιάγρια κατάστασι.

Ἔτσι π. χ. στὸ Μπαγάτ-Φορὲτ τῆς Γουϊνέας, ὅταν πεθάνει ἕνας οἰκογενειάρχης, ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του δὲν θρηνοῦν ἐπειδὴ τὸν χάνουν, ἀλλὰ ὀρλιάζουν μανιασμένα ἐναντίον του γιατὶ τοὺς ἐγκαταλείπει ἀπροστάτευτους.

Μόλις δηλαδὴ ξεψυχήσει ὁ νεκρός, τὸν στήνουν ὄρθιο στὸν τοῖχο τοῦ καλυβιοῦ στερεώνοντάς τον ἀπὸ τὰ πλάγια μὲ κλαδιὰ δέντρων.

Ἔπειτα εἰδοποιοῦν τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται ἐπίσης... πενθοντες μένα κατὰ τοῦ μακαρίτη ποὺ ἔκαμε τὸ σφάλμα νὰ φύγῃ ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμο.

Ὅταν μαζευτοῦν ὅλοι, τότε προχωρεῖ ἡ σύζυγος τοῦ νεκροῦ, ἡ ὁποία στέκεται ἀπέναντί του καὶ ἀρχίζει... τὸν ἐξάψαλμο:

—Μὲ ἀφίνεις, ἄ; Δὲν θέλεις πειὰ νὰ ζήσῃς μαζί μου; Μὰ ποιὰ εἶνε ἡ αἰτία ποὺ σ' ἔκαμε νὰ πάρῃς αὐτὴ τὴν ἀπόφασι; Μήπως δὲν σοῦ φέρθηκα πάντα καλά; Μήπως δὲν σοῦ ἔκανα ὅσα παιδιὰ θέλησες; Μήπως δὲν σοῦ ἔψηνα ταχτικὰ τὸ ρίζι σου καὶ τὰ ψάρια σου; Σὲ τί ἔχεις νὰ μὲ κατηγορήσῃς; Σὲ τίποτε, σὲ τίποτε! Τότε λοιπὸν γιατὶ φεύγεις; Ἀ, δειλέ, προδότη, κακοῦργε, δὲν θὰ φύγῃς χωρὶς νὰ τιμωρηθῆς γιὰ τὴν διαγωγή σου...

Καὶ μόλις τελειώσει τὸ φιλιπικό της, ἀρχίζει τὸ πτῶμα στά... χαστούκια. Ὅταν κουραστεῖ ἀπὸ τὸ ξυλοκόπημα, παραχωρεῖ τὴ θέσι της στὰ παιδιά της, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ ρωτήσουν τὸν νεκρὸ γιατὶ φεύγει, τὸν... χειροτονοῦν κι' αὐτὰ καταλλήλως.

Ὕστερ' ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἔρχεται ἡ σειρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν φίλων, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ψάλλουν ἐπίσης τὸν ἐξάψαλμο τοῦ μακαρίτη, καταλήγουν σὲ μπάτσους καὶ γροθιές!

Κατόπιν τοποθετοῦν τὸ πτῶμα καταγῆς, τὸ πλένουν μὲ ἄφθονο νερὸ καὶ τὸ θάβουν μέσα... στὴν καλύβα, σὲ βάθος ἑνὸς μέτρου. Ἡ οἰκογένεια εἶνε ὑποχρεωμένη μετὰ τὴν ταφὴ νὰ ρίχνῃ κάθε μεσημέρι ἐπάνω ἀπὸ τὸν τάφο του μερικοὺς κόκκους ρυζιοῦ καὶ λίγο κρασὶ ἀπὸ χουρμάδες.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ ὅταν τύχει νὰ πεθάνῃ ἡ μητέρα ἢ ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα περιμένει ἐπίσης παρόμοια τύχη ἐκ μέρους τῶν ἐπιζώντων συγγενῶν τους.

Ὅταν ὁ χῶρος τοῦ σπιτιοῦ δὲν ἐπαρκεῖ πειὰ γιὰ τὸν ἐνταφιασμὸ ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας, τότε οἱ Μπαγάτ-Φορὲτ χωρεμίζουν τὸ σπίτι τους, ρίχνοντας τοὺς τοίχους πρὸς τὰ μέσα κι' ἐπάνω σ' αὐτοὺς χτίζουν καινούργια κατοικία.

Ἔτσι τὰ σπίτια τῶν περισσοτέρων ἰθαγενῶν εἶναι χτισμένα σὲ ὕψος 4—5 μέτρων καὶ γιὰ ν' ἀνεβῇ κανεὶς ἐπάνω πρέπει νὰ μεταχειριστῇ σκάλα.

* * *

Οἱ Κανάκαι, ἐξ ἄλλου, τῆς Αὐστραλίας, ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ τυλίγουν τοὺς νεκροὺς των μέσα σὲ σεντόνια στολισμένα μὲ μαργαριτάρια καὶ νὰ βάζουν στὸ χέρι τους ἕνα νόμισμα γιὰ νὰ πληρώσῃ τὰ ναῦλα του γιὰ τὸν ἄλλο κόσμο.

Κατόπιν καίνε τὸ καλύβι του καθὼς καὶ ὅσα ἀντικείμενα τοῦ ἀνήκουν. Ἐκτὸς αὐτοῦ, οἱ συγγενεῖς του πληγώνουν τὰ μέλη τους, κόβουν τὴν ἄκρη τοῦ αὐτιοῦ τους καὶ μένουν ἀκούρευτοι ἐπὶ τρία χρόνια... χάριν πένθους!...

Οἱ Κανάκαι θάβουν τοὺς νεκροὺς των μέσα σὲ σπήλαια ἢ σὲ κουφάλες παλαιῶν δέντρων. Μερικὲς φορὲς πάλι ἀνεβάζουν τὸ πτῶμα στὴν κορυφὴ τοῦ δέντρου καὶ τὸ ἀφίνουν ἐκεῖ ἢ τὸ θάβουν στὴ γῆ, ἀφίνοντας τὸ κεφάλι του ἔξω ἀπὸ τὴ γῆ!

Ὕστερα ὅμως ἀπὸ ἕνα χρόνο τὸ ξεθάβουν καὶ τὸ βάζουν στὸ μέρος ὅπου φυλάγονται τὰ κόκκαλα τῶν προγόνων τους.

* * *

Οἱ μαῦροι τοῦ Πορτογαλλικοῦ Κογκό, ὅταν πεθάνει κανένας δικός των, συνοδεύουν τὴν ἐκφορά του μὲ... χαρές, γλέντια καὶ πανηγύρια!

Μόλις οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι καὶ οἱ γνώριμοι τοῦ νεκροῦ πληροφορηθοῦν τὸ θάνατό του, μαζεύονται στὸ σπίτι του κι' ἀρχίζουν νὰ χτυποῦν τὰ τύμπανα, νὰ χορεύουν καὶ νὰ τραγουδοῦν.

Ἡ μεγαλείτερη ἱκανοποίησι ποὺ ἔχουν οἱ κάτοικοι αὐτῶν τῶν μερῶν εἶναι νὰ κάμουν ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ πολυτελῆ καὶ λαμπρὴ τὴν κηδεία τῶν οἰκείων των.

Ὅταν π. χ. τοὺς ζητάει κανεὶς ν' ἀγοράσῃ ἕνα ζῶο τοῦ κοπαδιοῦ τους, τοῦ ἀπαντοῦν:

—Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ τὸ πουλήσω. Θὰ τὸ σφάξω στὸ θάνατο ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δικούς μου!

Ἐπίσης κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ταφῆς ἔχουν συνήθεια νὰ σφάζουν ἕνα γουρουνὶ καὶ νὰ ρίχνουν τὸ κεφάλι του στὸν πλησιέστερο ποταμό.

Ἐν γένει, ἡ οἰκογένειες τῶν νεκρῶν ὑποβάλλονται σὲ τόσο μεγάλα ἔξοδα γιὰ συμπόσια, ὥστε πολλὲς φορὲς μένουν χρεωμένες γιὰ ὁλόκληρα χρόνια!

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Αὐστραλίας, ὅταν πεθάνει κανεὶς, οἱ συγγενεῖς του βάζουν τὶς φωνὲς καὶ προσπαθοῦν νὰ διώξουν τὸ κακοποιὸ πνεύματα, τὰ ὁποῖα πιστεύουν ὅτι ἐπροκάλεσαν τὸ θάνατό του.

Σκάβουν κατὰ κανόνα τὸν τάφο στὰ σταυροδρόμια καὶ βάζουν ἐπάνω του διάφορα ἀγγεῖα, σπασμένες πίπες, τόξα, βέλη καὶ ἄλλα εἴδη πρὸς χρῆσιν τοῦ νεκροῦ.

* * *

Οἱ Μακόναι, ὅταν θέλουν νὰ φανερώσουν τὸ πένθος των, φοροῦν στὸ μέτωπό τους καὶ στὰ χέρια τους μικρὲς λουρίδες ἀπὸ λινὸ ὕφασμα ἢ φύλλα φοινικιάς.

Ἅμα πεθαίνει κανείς, πιστεύουν ὅτι αὐτὸ ὀφείλεται στὶς ἐνέργειες κάποιου κακοῦ μάγου καὶ γιὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψῃν καταφεύγουν στοὺς μάντεις.

Ὁ μάντις ἀκολουθεῖ τότε τὸν πρῶτο σκύλο ποὺ θὰ συναντήσῃ στὸ δρόμο του καὶ τὸ σπίτι μπροστὰ στὸ ὁποῖο θὰ σταματήσῃ ὁ σκύλος αὐτὸς θεωρεῖται ἡ κατοικία τοῦ μάγου.

Ὁ δῆθεν ἔνοχος ὑποβάλλεται τότε πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητός του στὴ δοκιμασία τοῦ δηλητηρίου, ἀπὸ τὴν ὁποία, βέβαια, πολὺ δύσκολα γλυτώνει.

* * *

Οἱ Κάφροι, οἱ ὁποῖοι οὔτε τοὺς νεκροὺς σέβονται, οὔτε στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς πιστεύουν, δένουν τοὺς πεθαμένους μ' ἕνα σκοινὶ καὶ τοὺς σέρνουν ἔξω στὰ δάση, ὅπου τοὺς ἀφίνουν γιὰ νὰ τοὺς φᾶνε τὰ θηρία.

* * *

Οἱ Γιλιὰκ τῆς Καμτσάτκας ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ καίνε τοὺς ἀρρώστους των πρὶν ἀκόμα πεθάνουν. Ὅταν δηλαδὴ ἕνας Γιλιὰκ ἀρρωστήσει, οἱ οἰκεῖοι του τὸν ἀναγκάζουν νὰ... πηδήσῃ μέσα στὴ φωτιά.

Τὰ φορέματα, ἡ πίπα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ νεκροῦ θάβονται μέσα σὲ μιὰ μικρὴ καλύβα, ὅπου βάζουν καὶ τὴ στάχτη του. Στὸ τέλος ὁδηγοῦν ἐκεῖ καὶ τὸν σκύλο τοῦ μακαρίτη, τὸν ὁποῖο σκοτώνουν καὶ τρῶνε.

Ἡ γυναῖκες τῶν Γιλιὰκ γιὰ νὰ φανερώσουν τὸ πένθος των ἀφίνουν λυτὰ τὰ μαλλιά τους, ἐνῶ οἱ ἄντρες τὰ κόβουν. Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸ οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ μαζεύονται ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ στὴν νεκρικὴ καλύβα, ὅπου τρωγοπίνουν καὶ τραγουδοῦν... πρὸς τιμήν του!

Τὸ περιεργότερο ὅμως πένθος ἐπιβάλλεται ἀσφαλῶς στὴ γυναῖκα τοῦ ἀποθνήσκοντος Ἰνδοῦ. Οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατό του ἀφαροῦν τὰ ἐνδύματα τῆς χήρας καὶ τὴν κρεμοῦν ἀπ' τὰ πόδια σ' ἕνα δέντρο. Κατόπιν, ἐνῶ βρίσκεται σ' αὐτὴ τὴ θέσι, τῆς ξυρίζουν τὸ κεφάλι καὶ τῆς φοροῦν χοντροειδέστατα ροῦχα ἀναγκάζοντάς την νὰ ἐκτελῇ τὶς ταπεινότερες ἐργασίες τοῦ σπιτιοῦ.

Ἡ γυναῖκα αὐτὴ δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ φορέσῃ πειὰ οὔτε μεταξωτὰ ροῦχα, οὔτε κοσμήματα, δὲν τῆς ἐπιτρέπεται νὰ φάῃ μαζὶ μὲ τὶς φίλες της, γίνεται σκλάβα καὶ ὑπηρέτρια ὅλων.

Τὸ χειρότερο εἶνε ὅτι δὲν τῆς ἐπιτρέπεται οὔτε νὰ παντρευτῇ γιὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν προτέρα της ὑπόληψι. Ἂν τολμήσῃ κανεὶς νὰ τὴν πάρῃ, διώχνεται καὶ ἀποκηρύσσεται ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του.

Ἄλλοτε ἡ χῆρες τῶν Ἰνδῶν, γιὰ ν' ἀποφύγουν αὐτὰ τὰ μαρτύρια καὶ τοὺς ἐξευτελισμούς, καίγονταν ζωντανὲς ἐπάνω στὶς φωτιὲς μαζὶ μὲ τὰ πτώματα τῶν συζύγων τους, ἀλλὰ οἱ Ἄγγλοι ἀπαγόρευσαν αὐτὴ τὴ βάρβαρη καὶ ἀπάνθρωπη θυσία.

Ἰθαγενὴς τοῦ Μπαγάτ-Φορὲτ

ποὺ ἔκαμα γιὰ τὸ κακούργημά μου, ξετρελλαμένη —ναί, ξετρελλαμένη ἀπὸ τὴ φρίκη μου, γιατ' εἶχα πάψει πειὰ νὰμαι τρελλὴ —γονάτισα στὸ πάτωμα κι' ἄπλωσα τὰ χέρια μου πρὸς τὴν ἄλλη μητέρα, αὐτὴν ποὺ ἔχανε τώρα τὸ μονάκριβο ἀγόρι της, τὴν πεθαμένη, ψιθυρίζοντας μ' ἀπόγνωσι:

—Συχώρεσέ με! Συχώρεσέ με!...

Καὶ λιποθύμησα.

Σὲ ἀσπάζομαι Μαργαρίτα.»

EDMOND HARAUCOURT